

לקרבנות החג ואח"כ נלמד דאותו אתה חוגג ואין אתה חוגג חוץ לזה — ועיי' ח"ס חו"מ סי' ע"ז ד"ה ויעוי' — דבאשכנז אין אומרים תחנה מיו"כ עד סוף החודש, וכן בבכורי יעקב הביא מנהג זה בשם מנהג ק"ק דא"א תחנה.

שם באר היטב, ס"ק ב' — כתב מהרי"ל
יש מקומות שנהגו

במהרי"ל כ' דמנהג יפה הוא לשמחת יו"ט, אבל בני מצוה שלא כדין עושין וכן אביו מיחה בידו בימי בחורותו לעשות כן עיי"ש אבל בקטנותו לא מיחה בידו.

שם — יש במדרש שזה ה' אומר וכו'
בתרגום שני בפסוק ישנו עם א', כ' כן אבל על עצרת דשבועות.

הלכות חנוכה

בהגהות יעב"ץ במס' תענית דף כ"ה, דנראה דגם לצורך מצוה אסור ליהנות ממעשה נסים, ולכן הוכרח לומר, דגם כאן עכ"ז נשאר קצת בפך כדי שתהא ראוי למנורה.

סעיף ב' הגהת רמ"א — יש אומרים שיש לאכול גבינה בחנוכה לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האוי"ב.

יהודית היתה מבנות חשמונאי, כ"כ בס' המגהיג ה' מגילה.

וחי' ראיתי ברש"י על הרי"ף ערבי פסחים דף כ"ו שכ' גר חנוכה עיי' מרים ויהודית ואיני יודע לאיזה מרים כיון שנעשה נס חנוכה.

שם ס"ק ב' — שנרות של בהכ"נ דולקות והוא עד חצות.

בהג' אמרי ברוך וחי' מהרצ"א כ' דהיינו חצות לילה אף שדולקין גם ביום כמו שיש גם כעת מנהג שמדליקין בביהכ"נ גם ביום מ"מ איסור מלאכה הוא רק בלילה.

הרמ"א ז"ל הביא יש אומרים לאכול גבינה בחנוכה עיי"ש ואולי יש לומר בזה רמז עפ"י הידוע דהיוונים רצו לאבד מישראל התורה ורק כאשר גברו החשמונאים, החזירו עטרת התורה ליושנה [ורמזתי בתיבת כס"א הג' זמנים של קבלת התורה, והמה הג' חדשים כסלו, סיון אדר, הרמז בר"ת כס"א] לכן לזכר זאת, אוכלים מאכלי חלב כמו בקבלת התורה בעצרת, כמבואר בס' תצ"ד.

סימן תרע

במג"א

הביא שבספר חנוכת הבית יש טעם להא דנותגין הנערים העניים לסבב בחנוכה על הפתחים, ולא העתיק הטעם, עיי"ש.

ולענ"ד י"ל הטעם עפ"י פשוט דברמב"ם איתא דהיוונים פשטו ידיהם בממונם עיי"ש על כן לזכר הנס שממונם ניצל מהם, חולקין צדקה לעניים, ועשו בזה רמז להמבואר בגמרא [בבא בתרא ט' ע"א] עה"פ ונוגשיך צדקה, דאם אינם נותנים צדקה באים עכו"ם ונוטלין בזרוע ואעפ"כ נחשב להם לצדקה עיי"ש, מיהא בודאי עדיפא הצדקה שנותנים מדעתם לעניי בני ישראל, לזאת הנהיגו להתחזק במצות צדקה בחנוכה דוקא לזכר הנס שניצל ממונם גם התעוררות לתקן החסרון כי אולי פשטו ידיהם בממונם מפני שלא עשו צדקה בממונם, והבן.

בטו"ז (סק"א)

כתב ליישב קו' הב"י שעכ"ז גם בליל הראשון הי' נס, מפני שיש הכרח שנשאר קצת מהשמן גם בליל הראשון כדי שתהי' להברכה לחול על דבר מה כמבואר בזוה"ק [פ' לך דף פ"ח ע"א] שאין הקב"ה עושה נס ליתן ברכה אלא במה שיש כבר בעולם, ואפי' הוא דבר מועט עיי"ש.

וי"ל הטעם, כיון דאסור ליהנות ממעשה נסים, וגם לגבוה אסור, דבעינן ממשקה ישראל, אבל אם יש קצת, שוב לא שייך הא דמעשה נסים, עיין

שם סק"ג — ונראה הטעם דלא קבעו
כאן לשמחה

ואפשר דרך בפורים שמצאו רמז בקרא ה' להם
היתר לתקן גם משתה ושמחה, אבל חנוכה דלא מצאו
רמז בכתוב ע"כ לא ה' להם רשות לתקן משתה
ושמחה, לכל ישראל, רק להודות ולהלל לזה יש
רשות בלי רמז בכתוב.

שם — ואין זה נכון דהא פירש"י בפ'
כי תצא.

וכן הוא במד"ר ריש פ' פנחס בשם ר"ש.

שם סק"ד — וכ"כ רש"ל דמצוה
לשמוח בחנוכה דברמב"ם.

בפ"ג ה"ב דאמר דהם ימי שמחה והלל.

שם שער תשובה סק"א — כמו כן
בשני מיני מתכות.

עיי' פ"י הרא"ש כלים פ"ד מ"ה כ' כן לפרש
העול המצופה שהוא של מתכות ומצופה מתכות
ואפ"ה טהור והעתיקו במשנה אחרונה שם ומפרש
שם המשנה עפ"ז, ויש לצרף חידוש זה לענין טהרת
מקוה ג"כ.

סימן תרעא

סעיף א' — שואל או ^{אשר יתקן} ^{אשר יתקן} כסותו
ולקח שמן להדליק.

ברמב"ם הגי' ונרות, נראה הכונה כלי שבה
יתן השמן כמ"ש רש"י פסחים דף י"א ע"א כל נר
בש"ס הוא הכלי וכן במעילה כ"א ברש"י ותוס'
שלא יקח קליפי אגוזים וכדומה.
ועיי' חיי"א בשם א"ר דדי שישאיל על נר א'
ונלע"ד כיון שהוצרך לשאול יקיים הידור מצוה ג"כ
ע' שבת קי"ח ע"א בתוס' כה"ג, רק אי יש לו נר א'
א"צ לשאול כמ"ש בה"ט, דאם יש לו נר א' א"צ
לחזור על הפתחים או למכור כסותו.

שם סעיף ב' — ואפי' אם רביס בני
הבית לא ידליקו יותר.

אפי' מאה כולם כאיש א' כ"כ במגדול עוז על
רמב"ם סוף ה' ברכות.

שם סעיף ד' הגהת רמ"א — ולכן יש
ליזהר להעמיד הנרות בשורה בשוה
ולא בעגול.

עיי' אכן עזרא ריש תצוה שכ' דהמנורה של
מקדש היו נרותיה כחצי עגולה אבל לא משמע כן
במק"א רק שהיו בשוה.

שם סעיף ה' — ואם ה' דר בעליה
שאין לו פתח פתוח לר"ה מניחו בחלון
הסמוך לר"ה.

ברש"י מניחה מבפנים כנגד חלון הסמוך
לר"ה, דברי רש"י צריכין ביאור הא דכ' רש"י
מבפנים, אזיל לשיטתו דסובר על פתח ביתו ולא
פתח הצד ע"כ מפרש מבפנים ולא מפרש מבחוץ
שיעשה דף מבחוץ אצל החלון ושם ידליק, אבל
הא דכ' רש"י כנגד חלון צ"ע הא בגמ' אמר בחלון
ולא נגד חלון, עיי' שע"ת סי' תק"ס דבש"ס פ"י
נגד נוכח ולא אצל, א"כ הוא נגד הגמ', ואפי' תפרש
נגד אצל מ"מ מה בעי רש"י בזה, ע"כ נלע"ד
בעזה"י דט"ס תיבת חלון ברש"י וצ"ל חלק היינו
שהחלון עב ערך אמה יניח בחלק החיצון הסמוך
לר"ה, ולא בחלק הפנימי הסמוך לבית דאז לא
יראו בני רה"ר ואנן בעינן שגם בני רה"ר יראו
דהגמ' אמר חלון הסמוכה לר"ה, ויען שרש"י מפרש
מבפנים הוצרך רש"י לומר דלא בפנים ממש רק
בחלק הסמוך לר"ה, וא"כ כאן הכונה נגד אצל
ולא נוכח כנלע"ד לפרש ברש"י.

שם — ובשעת הסכנה שאינו רשאי
לקיים המצות מניחו על שלחנו ודיו.

י"ל דאי אינו שעת סכנה ועבר והדליק על
שולחנו יצא עיי' אה"ע סי' ק"כ בח"מ סק"ח
דכ"מ דעושין לכתחלה בשעת הסכנה כשר בדיעבד
גם בלא סכנה, עיי' ש"א"כ ה"ה הכא דיצא כנלע"ד,
ועיי' פמ"ג בא"א סק"ו דידיק ולא יברך שנית דלענין
הדלקה הוה כמו לכתחלה, ועיי' שבו"י ח"ב ססי'
ל"א שכ' דכיון דא"א בענין אחר הוה כשעת הסכנה

דמניחה על שולחנו, ועיי' כ"ב ע"ב דלמ"ד הדע"מ לא עשה כלום אם הדליק, בפנים והוציא לחוץ ומשמע לא עשה כלום וצריך להדליק עוה"פ בברכה ומשמע בפ' דבפנים גם בדיעבד לא יצא כיון שהדליק שלא כתקנ"ה ול"א כיון דבשעת הסכנה מקום נ"ה הוא, א"כ בדיעבד יצא גם שלא בסכנה וצ"ע על הח"מ באבן העזר הנ"ל, ובגמ' שם משמע דלרבותא נקט שהוציאה לחוץ לא עשה כלום אבל כשהניחה בפנים לא עשה כלום רק להתי' משום הרואה גרע הוציאה מהניח בפנים עיי' מ"א תרע"ה סק"ו אבל מהמקשן יש רא"י דבדיעבד לא עשה כלום בהדליק בפנים וצריך להדליק בברכה.

הב"ח כ' דאם שעת סכנה כפרש"י שגזרו שלא להדליק בבתיים ה' הגזירה על כל האומות לא רק על ישראל ל"ה גזירת שמד א"כ למה תקנו להניח על שולחנו דהוה ג"כ ספק סכנה דהא גזרו גם על זה וכיון דל"ה גזירת שמד בודאי לא תקנו להניח על שולחנו דאינו מחויב להדליק בכה"ג, אבל אי גזרו על המצוה מחויב לעשות המצוה עכ"פ על שולחנו.

שם סעיף ו' — אבל אם מניחו למעלה
מכ' אמה לא יצא.

בגמ' שהניחה לשון נקבה וכן בכ"מ ל' נקבה מניחה על פתח ביתו, וברמב"ם ושו"ע הגי' לשון זכר.

שם סעיף ז' — כדי שתהא מזוזה
מימין ונר חנוכה משמאל.

נ"ל דאם יש עוד א' בבית שמדליק ידליק מימין דהא חד מ"ד דידליק מימין ואנן לא קיי"ל כן רק בשמאל כדי שיהא מסובב במצות, אבל עכ"פ יותר נכון שיניח בימין מבמקום אחר בבית, וכן נמי מי שאין לו מזוזה וא' מדליק מימין ואם יש עוד א' ידליק בשמאל כדי שיהא מסובב במצות, עיי' שבו"י ח"ב סי' מ"א כתב כן דגם בין שני נ"ח שייד מסובב במצות.

מצאתי שכ' כן בס' חוצות דמשק פ' מקץ בפשיטות דהמנהג כך דכשיש שנים א' מדלין בימין הפתח עיי"ש, ולכאורה מרש"י דמפרש נר שיש לו ב' פיות מיירי במהדרין שמדליקין כל בני הבית, א"כ משמע מזה דכולם מדליקין בשמאל דא"כ האידך יכולים להדליק בנר א' שניהם מי' שם שאני דמיירי שבעה"ב מדליק

ב' נרות בשביל שיש בביתו ב' נפשות ע"כ יוכל להדליק בנר שיש לו ב' פיות, אבל ב' בנ"א שמדליקין בפ"ע אפשר שא' ידליק בימין ועיי' בחי"א שכ' במנורה שלנו שיש לה ח' פיות יוכלו ב' להדליק ג' לילות שיש היכר דשל ב' בנ"א הוא עיי"ש, א"כ מוכח מזה דב' בנ"א א"צ להדליק א' בימין וא' בשמאל דא"כ א"א שידליקו במנורה א' כמובן.

שם — ואם הניחו בדלת עצמו יניחנו
מחציו של כניסה לצד שמאל.

כן משמע לחד גי' ברמב"ם דגרס יניחה בטפח
הסמוך לכותל משמע דבפתח מניחה.

שם — ובביהכ"נ מניחו בכותל דרום.

אינו מפורש אי גם בביהכנ"ס ידליק למטה מי"ט, ועיי' פמ"ג סי' תרע"ה בא"א ס"ק ב' דהמנהג להדליק במקום גבוה ורק א"י למה לא מדליקין למטה מי"ט עיי"ש ואפשר יען שנרות ביהכנ"ס הם דוגמא לנרות ביהמ"ק, ע"כ כמו דשם ה' גובה מנורה י"ח ט' כן נכון גם בבחכ"נ, ע"כ מדליקין למעלה מי"ט, ועיי' ערך ש"י לדו"ז הגאון סי' זה.

שם — ומדליקין ומברכין משום
פרסומי ניסא.

וכן הביא ב"י בסי' תרע"ה בשם נמ"י שבירכו
אנ"ח דבהכנ"ס עיי"ש.

בשע"ת סי' תקי"ד — כ' בשם ת' שב יעקב ססי' ט"ו דאין נכון המנהג לכבות בשבת נ"ח בביהכ"נ עיי' עכו"ם ולמחר ידליקנו עיי' עכו"ם רק יניחנו דולק כל הלילה עד היום והיינו שה' המנהג או להדליק בבחכ"נ גם ביום וגם בשבת הדליקו עיי' עכו"ם עיי' כ' שאין נכון לכבות ואח"כ ביום להדליק, ובאמת אפי' נכבו מעצמן מ"מ אסור להדליק נ"ח ביום עיי' עכו"ם בשבת בפרט שאין דמיון בהדלקת גוי למנורה דודאי פסול עיי' עכו"ם אפי' נימא דהדליק זר כשר מ"מ עיי' עכו"ם פסול.

שם סעיף ח' — חצר שיש לו שני
פתחים משני רוחות צריך להדליק
בשניהן.

משמע כמהדרין מן המהדרין ולא די רק בנר
א' בפתח האחר יען דיחדו אותו שאינו מהמהדרין

דמלשון בשתייהן משמע בשווי וא"כ ראוי למש"כ בשעת ס"י תרע"ג בשם שבו"י דגם בכה"ג שיחשדוהו שאינו עושה מן המובחר שייך חשדא עיי"ש, ומוזה ראוי, ועיי' בס' פתחי עולם בסוף הספר בשם הגאון תפארת יעקב על משניות ד"ל דדי בנר א' ואח"כ כ' משא"פ סי' ל"ט המובא בבה"ט תרע"ג סק"א דשייך חשד גם לענין מהדרים.

שם ט"ז ס"ק א' — אבל הרמב"ם פ"י שאף לאותן שמדליקין נר לכל אחד יעשו לכל א' ב' נרות בליל שני וכן עד ח'

בראב"ד סוף ה' ברכות נראה דמפרש דמהדרין מן המהדרין עבדו גם ^{אשר נהגו} ^{אבות השת} המהדרין שפ' דאין להקבה כמה נרות ידליקו שמהדרין מוסיפין וכן המהדרין מן המהדרין יותר ולתוס' יש קצבה ע"כ סובר דלא כתוס'.

בה"ט ס"ק ה' — וצריך שתהי' בשעת הדלקתם לשם מצוה, מהר"א הלוי בספר גן המלך

וכ"כ בפר"ח וכ' דצריך לכבותה ולכפות כלי ולהדליק פ"ב בברכה.

שם שערי תשובה ס"ק י"ד — והג' ח"צ ז"ל לפרש דברי רש"י שכת' אחד בצפון

לענ"ד יש לפרש דכוונת רש"י לאפוקי מריא"ז המובא בש"ג שפ' דאם פתח א' בדרום וא' במזרח והעוברים בדרום רואים את הנר שבמזרח די בנר א' עיי"ש, ולדעתו משתי רוחות דאמר בגמ' קאי על א' מצד מזרח וא' במערב או א' בצפון וא' בדרום, ע"ז חולק רש"י וסובר דאפי' א' בצפון וא' במזרח דאפי' שהעובר דרך צד א' יראה הנ"ל בצד האחר מ"מ צריך ב' נרות דפעמים דלאו אדעת' לראות בצד האחר רק כשהם בצד אחד ממש או די בנר א' ודלא כריא"ז כנלע"ד, אהו"ר מצאתי במעשה רוקח על הרמב"ם שפ' כעין מ"ש דרש"י בא לאשמועינן זה הדין והביא גם דברי ריא"ז.

שם מחהש"ק ס"ק ב' — ונראה לרש"י דחזק לאוקמי בבית שאין לו מזחה.

עיי' ת' שבו"י ח"ב סי' מ"א דאפי' אי אין לו מזוזה מ"מ כה"ג צריך להא' להדליק בשמאל כדי

שיהא מסובב במצות היינו נר חנוכה דידי' ושל חברו ויש ראוי מזה דגם מצוה של חברו מסייע שיקרא מסובב במצות, ועיי' מש"כ בהגה' ט"ז.

סימן תרעב

סעיף ב' — עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה.

אמרתי שהכונה חצי שעה זמנית והיינו חלק כ"ד מהלילה והוא כערך ארבעים מינו"ט (=רגעים) שוב מצאתי כן בחי' מהרצ"א כ"כ, בס' מאורי אור על מסכת שבת כ' דאפי' להחמיר לכבות גם לאחר ח"ש אבל היוצא מחדרו א"צ להניח הנר יחידי ויכול לכבותו.

שם מג"א ס"ק ב' — ובאגודה כתב במיימוני משמע שיהי' דולק יותר ממיל

עיי' מחהש"ק הקשה על מה שכתב האגודה בשם הרמב"ם — הא ברמב"ם כתב להדיא דהזמן הוא כמו חצי שעה ויותר ולא הזכיר ממיל — וכדי שלא לשווי' להאגודה כטועה ח"ו נ"ל לומר דהאגודה מפרש דח"ש הנזכר ברמב"ם לא על ל' מינוטין שלנו דאין זכר ברמב"ם בשום מקום משעות השוה רק משעות זמניות וגם לא כמ"ש כאן בשם חי' מהרצ"א שהכוונה משעות הלילה רק האגודה הי' מפרש חצי שעה הנאמר ברמב"ם קאי על ח"ש משעות היום כיון דמיד בסוף היום מדליק סובר האגודה דמשערין כשעות אלו ולפי גדלם — ועפ"י רוב בימי חנוכה אורך היום הוא ט' שעות משעות השוואה היינו משעה שבע עד שעה 4 וא"כ מגיע על ח"ש כ"ב מינוט וחצי שהוא חלק כ"ד מהיום — ועיי' חק יעקב סי' תנ"ט האריך לבאר שיטת הרמב"ם דשיעור מיל הוא כ"ב מינוט וחצי א"כ מכאן ממש שיעור מיל כשיעור ח"ש הנ"ל — כן י"ל כוונת האגודה בכוונת הרמב"ם ומ"ש האגודה יותר ממיל הוא משום דכתב הרמב"ם יותר מחצי שעה ע"כ נקט האגודה יותר ממיל כנ"ל.

שם ס"ק ג' — ונ"ל דודאי בנר של שמן אין הידור מצוה בין לרב בין למעט ומצאתי במהר"ם שי"ק תרי"ג מצות סי' צ"ח

דמפרש דכונת מג"א רק דבתחלה אין הידור לעשות הכלי גדול שיחזיק הרבה שמן אבל אם עושה הכלי גדולה יש הידור למלאות הכלים.

ונלע"ד דאם נתן שמן הרבה בנר אסור לו לסלק קצת שמן אפי' ידלק גם לאחר שמסלק קצת שמן שיעור הצריך יען דע"ז אינו מאיר כ"כ כמש"כ תוס' בביצה כ"ב ואפשר דגם המג"א מודה לזה וכונת מג"א הוא רק הידור דיתן שמן הרבה, אבל אם נתן אסור לסלק.

שם — אבל בנרות שעוה כשהם ארוכים הם נאים יותר.

ועיי' תוס' ביצה דף כ"ב ע"א ד"ה והמסתפק דכשיש מעט שמן בנר אינו מאיר כ"כ, א"כ בודאי יש הידור מצוה בשמן מרובה, עיי' סי' תקי"ה ובשטמ"ק ביצה כ"ב דאדרבא יש טברא דכל השמן שבנר הוא גוף א' ע"כ אסור להסתפק ממנו אבל בנר של שעוה מתיר הרמב"ן לחתוך ממנו דאינו כ"כ גוף א' ואם כי בשטמ"ק נחלק עליו מ"מ דינו כמו בשמן. אבל עכ"פ חזינו דגם בשמן הוא גוף א' א"כ י"ל דג"כ יש הידור מצוה בשמן הרבה.

סימן תרעג

סעיף א' — כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה.

נראה דנכון להניח תחלה הפתילה ואח"כ השמן דכן ה"י במנורה דמקדש, עיי' רמב"ם פ"ג ה' תו"מ ה"ב שכ"כ. והוא ש"ס מפורש יומא דף כ"ד ע"ב, דאמר זר שסידר את המנורה ליחייב ומשני איכא נתינת פתילה ולא הוה עבודה תמה נתן פתילה ליחייב איכא נתינת שמן — מפורש שכן הסדה וע"כ מש"כ רש"י מנחות פ"ח ע"ב שמן ופתילה לאו דוקא. והא דאמר מילא קערה שמן והקיפה פתילות אינו מצד דכן צריך, רק כן עשה דהניח מקודם השמן, וחידיש שרמב"ם נקט כל השמנים ופתילות, דלא כגמ' דהקדים פתילות.

שם הגהות רמ"א — ומיהו שמן זית מן המובחר.

לכאורה י"ל כיון דהנס ה"י כדי שלא ידליקו

בשמן טמא א"כ יש קפידא שלא ידליקו לנ"ח בשמן טמא, ות"י בזה קו' פנ"י למה אין מדליקין בש"ש לרב הונא, דלא שייך בשמן שריפה גזירה דשמא יטה דהא נמשך אחר הפתילה היטב, ואמרתי עפ"ז יען דסובר דצריך להיות שמן טהור דומיא דנס, ובפשי' י"ל למ"ש לקמן דרך ע"ש שחל ביו"ט אסור להדליק בש"ש משום אין שורפין קב"ט א"כ ר"ה הא מדייק פו"ש שאין מדליקין בשבת אין מדליקין בחנוכה והיינו בכל שבת אבל ש"ש שמדליקין בשבת רק כשחל יו"ט בע"ש אסור ע"ז לא קאי ר"ה. או יען דר"ה אמר פו"ש שאמרו חכמים, וש"ש מה"ת אין מדליקין כמבואר שבת דף כ"ד ע"ב, עכ"פ י"ל לרמב"ם פ"א מה' טרא דחוץ מו' משקין אמק"ט א"כ כל השמנים — אמק"ט אבל שמן זית מק"ט א"כ יש מעלה בשאר שמנים דטהור והוה דומיא דמנורה דהקפידו אטהרה, וצ"ע.

עיי' בס' שנות חיים למהרש"ק ריש ח"א שכ' בפשוטו דפתילה בלא שמן אינו יוצא לנ"ח עיי"ש, ולענ"ד צ"ע אמאי, כיון דדולק למה יהא פסול, עיי' פנ"י ריש פרק שכ' דפתילה בלא שמן שייך הדלקה, והאחרונים הביאו להכשיר נר העלעקטערי (= חשמל) וזה ג"כ הוא לענ"ד פתילה בלא שמן דהא דיש בהמאשין (= במכונה) שמשם נמשך האור איזה מין שמן עי"ז לא מקרי פתילה בשמן, ועיי' בפמ"ג בא"א סס"י תרע"ה שכ' דצריך להקנות לו חלק בשמן ופתילה, ולא סגי בפתילה לחוד, התם שאני דפתילה לחוד לא דולקת השיעור אבל היכי דפתילה לבד דולק השיעור י"ל דיוצא בזה, שוב ראיתי במלחמות ריש פ"ב דשבת שכ' לענין נר שבת ופי מותר להדליק בפתילה בלא שמן, א"כ כש"כ לג"ח שכן הוא, וא"כ יש למקפק על נר אלעקטערי (= חשמל) בין לנר שבת ובין לג"ח דג"כ אין בו שמן רק פתילה. ועיי' בריא"ן על הרי"ף מפרש דגם לטעם דאין שורפין קדשים גם בשבת אסור להדליק גזירה משום יו"ט בע"ש, א"כ א"א לומר מש"כ לעיל דש"ש אינו בכלל דרב הונא.

שם סעיף ב' — הדלקה עושה מצוה לפיכך אם כבתה קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה.

אפשר לפרש קצת עפ"י שכ' בחי' רמב"ן

ורשב"א והובא בפמ"ג סי' תרע"ה סק"ב דלמ"ד הנחה עושה מצוה צריך שיחזקנה בידו בשעת הדלקה ואח"כ יניחנה דבשעת הנחה יהא נגמר המצוה עיי"ש, א"כ י"ל הפי' כך בשלמא אי הנחה ע"מ א"כ א"א לומר אין זקוק לת דאם כבתה קודם הנחה כשעודה בידו בודאי זקוק לה דהא אכתי לא התחיל המצוה דהמצוה הוא בהנחה וגם מברך להניח נ"ח ומסתברא דאחר הדלקה מברך דקודם הדלקה הוה עובר דעובר וא"כ א"א לומר בפשיטות כבתה אין זקוק לה דיש זמן דזקוק לה, והיינו קודם הנחה אבל כיון דקיי"ל הדלקה ע"מ א"כ כבר הניחה במקומה, ומיד שהדליק כבר קיים המצוה, א"כ י"ל כבתה אין זק"ל בכל זמן כנלע"ד, וקו' טו"ז א"כ אמאי לא הביא הגמ' רא"י מהא דקיי"ל כאז"ל, ל"ק דהא לא איפסק הלכתא בזה בגמ' רק הראשונים הביאו דפסקינן כן אבל בגמ' לא נמצא, א"כ א"א להביא רא"י מזה.

שם סעיף ד' — אין חוששין לפתילות להחליפס עד שתכלה.

עיי' ד"מ שנהגו להחליפין ומסי' תרע"ה ס"א דלמו"ש מכבה ומדליק נראה דא"צ להחליף שמן ופתילה, ולתוס' בשבת דף כ"ג ד"ה מכבה אפי' דלק שלא לנ"ח א"צ להחליף.

ואפשר הטעם הסוברין להחליף דומיא דמקדש שהי' צריך להחליף הפתילה בכל לילה עיי' רמב"ם פ"ג ה' תו"מ הלכה י"ב דנותן בכל יום פתילה חדשה וא"כ אפשר שנכון גם השמן הנשאר להיטיב כמו במנורה, עיי"ש ברמב"ם וכ"כ בסדה"י שיטיב השמן והפתילה שנשאר מאתמול ויקח חדש ובס' ליקוטי הב"ח ח"ב כ' בשם ח"ס דלא החליף דהישנה דולק יפה עיי"ש בהגה' לסי' זה.

ובאמת לא ראיתי אפי' המדקדקים שיטיבו גם השמן שנשאר אפי' אותן שנותנין פתילה חדשה משום הידור מ"מ מניחים השמן ולא עבדי דומיא דמנורה כמש"כ הסדה"י, וי"ל עפיש"כ הב"י סי' תר"ע בתי' א' דהנס נעשה בשמן כשהי' במנורה שמצאו מלא את המנורה בכל בוקר, ועיי' הגהות אמרי ברוך ומו"ק ליעב"ץ שהק' על זה דלא הי' הטבה כעיקר המצוה עכ"פ כיון שגם במנורה לא הי' אז הטבה ע"כ אין סברא שאנו גטיב את המנורה בכל יום

כמו במקדש כיון שאנו בזמן הנס לא הי' הטבה אדרבא צריכין לדמות לשעת הנס ע"כ אין מטיבין לא השמן ולא הפתילה דודאי בשעת הנס כיון דלא הטיב השמן למה יטיב הפתילה, ואפשר כונת המ"ס דאין חוששין לפתילה להחליפה הכונה משום דבשעת הנס כן הי' ומ"מ רק אין חוששין אבל אם רוצה יכול להחליפה אם טוב לו פתילות חדשות לא מצד דרוצה לעשות דמיון למנורה, אבל אם א' בא להחליף דומיא דמנורה דוקא אין נכון כיון דאז לא החליפו וי"ל דסדה"י לשיטתו דתי' לקושית ב"י דנעשה הנס בפק. ע"כ גם אז הטיבו, א"כ גם לנו יש לעשות דומיא דמנורה, אבל לב"י דכ' בתי' הג' דנראה דהוא העיקר בעיניו דהי' הנס במנורה לא בפק, ואז לא נעשה הטבה, ע"כ העתיק כאן דאין חוששין להחליף כנלע"ד נכון.

עיי' טור סי' תרע"ז דהנותר מהשמן והפתילות בליל א' מוסיף בליל ב' ומדליק והוא מהתנחומא ופסיקתא, ועיי' תוס' שבת דף מ"ד ע"א הביאו זה, א"כ מפורש שא"צ להטיב השמן והפתילות וחי' על סדה"י שכ' להיפך מהנ"ל.

במ"ס הגי' עד שיכלה לשון זכר, אבל עיי' תוס' חגיגה כ"ה ע"א דפתילה הוא לשון נקיבה רק הנר היינו הכלי הוא לשון זכר, וגם בזה נמצא לשון נקיבה כבתה עיי"ש, נר' דמפר' כבתה על הנר ולא על הפתילה.

שם מג"א ס"ק ח' — לכן לא נאסר דהזמנה לאו מלתא היא.

בס' פרי האדמה ח"א דף מ"ה כ' על דברי מג"א במעשה שאירע דלאחר שנתנו השמן במנורה הוציאו משם לעשות תבשיל לשבת, וכ' דהזמנה מלתא בכה"ג שעשה מעשה ליתן לתוך הכלי, ואסור לכתחלה להוציאה לחולין לאכילה, אבל בדיעבד שעשה כן לצורך עונג שבת אין איסור ח"ו עיי"ש.

שם שער' תשובה ס"ק א' — אע"ג דלא קי"ל כהר"ז"ה דסבב דבמצוה דרבנן ליהנות ניתנו.

לענ"ד י"ל דכאן ל"ש מללה"ג רק היכי דהמצוה אינו מכלה הדבר כגון שופר ולולב וסוכה וציצית דהא יוכל להשתמש המצוה בשל אחר א"כ אין בזה שיוצא המצוה באיה"ג הנאה גופניות רק הנאת המצוה,

כלי דשם לענין דאורייתא הוה כלי כ"ש לנ"ח, ושם מיירי דיש עליו עוד דין אוכלין לענין טומאה עיי' תפא"י שם ואפ"ה הואיל ויש עליו צורת כלי ושכיח לעשות ממנו כלי הוה כלי.

סימן תרעד

סעיף א', הגהת רמ"א — לכן אין להדליק זה מזה

מ"י נראה דמגרות הנוספין מותר להדליק מזה לזה דהא הם שוים, ואפשר שמפרש כן הא דמדליקין מגר לנר עיי' שע"ת שהקשה בשם שו"ת בית יחודה סימן כ"א שהקשה ארמ"א שפ' דאין להדליק זה מזה דבש"ס מוכח דמדליקין מגר לנר עיי"ש דמפרש ברמ"א הטעם משום גזירה לא ידליק זה מזה מגרות הנוספין — וחלק על הרמ"א ומתיר.

שט סעיף ב', הגהת רמ"א — וה"ה נר של ת"ת או נר לחולה הצריך נר

ואפ"כ אסור להדליק מגר ת"ת או נר לצורך דבר חול, וצ"ע שאין נוהגין.

סימן תרעה

סעיף א' — שהדליקה מערב שבת למצות חנוכה

והנה לרש"י שמפרש דמיירי שהדליקה לנ"ח צ"ע למה נקט למו"ש הא זה הדין בימי החול ג"כ, ונלע"ד דרש"י סובר דנקט הדין בשבת שאז שכיח זה הדין יען שאסור לכבות נ"ח לפעמים דולק עד הלילה של מוצ"ש משא"כ בחול בודאי מכבה, ועיי' ר"ן שהביא רא"י לשיטת רש"י דגם כשהדליק לחנוכה מ"מ צריך לכבות מגר מערבי דאע"פ שדולק צריך לכבות, וצ"ע לענ"ד חדא דשם יש מצות הטבה משא"כ בחנוכה ועוד שם הא ליכא בנר כשיעור שידליק כל הלילה, ע"כ צריך ליתן בה שמן.

לענ"ד י"ל דמשו"ה נקט רש"י שהי' דולק לחנוכה לא לנר שבת כמ"ש תוספות דאי הי' דולק לנר שבת א"כ אינו די לכבות ולהדליקו אלא צריך להיטיב הפתילה והשמן שהניח שלא לשם חנוכה דרק פתילה ושמן שדלק, לשם חנוכה א"צ להיטיב בלילה האחרת כמ"ש סס"י תרע"ג, אבל כשדלק שלא

אבל בכאן או גבי נר שבת שהמצוה הוא שהדבר יהא דלוק, א"כ יש עיי' הפסד ממון והוא נוטל להנ"ח דבר האסור בהנאה א"כ מה לי אי מללה"ג, מ"מ הוא נהנה שלא נכלה ממונו עיי' המצוה רק עיי' דבר האסור בהנאה ואפ"י אי אין בהשמן שדולק למצוה שוה פרוטה, מ"מ עכ"פ אסור מכח חצי שיעור ועיי' צל"ח פרק כל שעה דף כ"ב, דגם בהנאה אסור חצי שיעור, והא דבכסוי הדם ג"כ נאמר מללה"ג אף שמכלה הדבר מ"מ אינו שוה כלל זה המעט עפר שיכסה בו אבל כשהוא מכלה דבר שהוא שוה קצת, לענ"ד ל"ש מללה"ג ^{אוצרות התורה} ^{אוצרות השות}

שט ס"ק י"ב — דגם בכח"ג שיחשדוהו שאינו עושה מצוה מן המובחר ג"כ יש להשמר.

ועיי' מחהש"ק סי' ר"ס סק"א דרוב בנ"א אין חוששין למצוה מן המובחר וכיון דאמרינן דרוב עושין כן א"כ מאי חשדא שייך בזה שעושה כהרוב.

שט ס"ק י"ג — שהביא בשם בעל חסד לאברהם דקליפי ביצים ובצלים אין מדליקים בהם.

עיי' כלים פ"ז מ"ד דקליפי ביצים אין מקבלים טומאה משום עוף רק במצופה מתכות יש חילוק דביצת עזני' מקבל טומאה, וע"כ אין מדליקין בהן כיון שאינם כלי לענין טומאה ולנ"ח כלי בעינן, ועפ"ז יש קצת רא"י לפי מהרי"ל הובא בתורעק"א פ"ב דשבת דשופרת של ביצה הכונה ביצה דהוא מין עץ והוה כלי דאי של ביצה ממש ל"ה כלי ואין מדליקין לנר שבת, ונלע"ד דקליפת אגוזים הקשה מותר להדליק בהן דהוה כלי עיי' רש"י חולין דף י"ג ע"א והוא מתני' כלים פ"ז, מט"ו דמק"ט, אבל קליפה הירוקה שעל האגוזים לא הוה כלי עיי' עדיות פ"ז דלא מקבלי טומאה ועיי' רמב"ם פ"ט דמקוואות הט"ו שכ' מפורש דזה עלה האגוז הלח שהוא צובע אין חשוב ככלים עיי"ש, ונראה ג"כ דקליפה הקשה הוה כלי וא"כ מדליקין בקליפה הקשה ובודאי דלא הוה הידור מצוה בזה, מ"מ מותר לענ"ד, ועיי' אורחות חיים כאן, ועיי' פ"ה מ"ו מס' פרה דקליפי ביצים אין ממלאין בהם מי חטאת, דלא הוה כלי ועיי"ש מ"ג דבדלעת כשרה למי חטאת א"כ הוה כלי, וי"ל דגם לנ"ח הוה

סימן תרעו

סעיף א' — המדליק בליל ראשון מברך
שלש ברכות להדליק נר חנוכה וכו'.

בראב"ד סוף ה' ברכות כ' דנ"ח אם כי הוא
דרבנן ובדרבנן מברכין בלשון על מ"מ יען דאין לו
קצבה שמהדרין מוסיפין ומהדרין מה"מ מוסיפין אין
לה קצבה מברכין להדליק א"נ מפני שזו הברכה
הוקבעה על הנרות שבמקדש שהן של תורה לפיכך
עשאוהו כשל תורה, ונראה אם כי אינו דומה לשל
מגורה דברכו להדליק נרות מגורה ולא חנוכה מ"מ
דומה לשם הוה כשל תורה, וזה ג"כ דבר חדש הנ"ח
דומה לשל תורה, ועיי' פמ"ג וברש"י ר"ה דף י"ח
ע"ב דהחזיקו בחנוכה כשל תורה.

שם — מברך בליל שני או כשיזכור.

היינו רק בשעת הדלקה ועיי' מ"ב העיר די"ל
דגם בלא הדלקה יאמר זמן בחנוכה כמו ביו"ט דאומרו
אפי' בשוק, וגם אני חשבתי כן, אבל מס"ב דאיתא
דרק בראי' מברך זמן נראה דרק על הדלקה או
ראי' תקנוה זמן ולא על היום כמו ביו"ט ולומר דבעת
אמירת הלל יאמר זמן ג"כ צ"ע דלא מצינו כן.

שם מג"א — לזמן הזה הלמד בחירק.

צ"ע למה המתין עד כאן ובסי' רכ"ה בדיני
שהחיינו הו"ל להביא זה, ואי דרק כאן הדין כן צ"ע
מה חילוק בין ברכת שהחיינו זה לשאר ברכת
שהחיינו ובסידורים בכ"מ נדפס לזמן בפתח תחת
הלמד וכן אומרים.

שם באג' היטב ס"ק א' — ועיי' נש"ה
שי"ל של חנוכה תיבה א'.

עיי' הון עשיר סוף פרק ו' מס' בבא קמא די"ל
נר חנוכה ולא של חנוכה כגי' מתני' שם נר חנוכה
ונתן טעם דשל מורה רק אחלק כמו פתילה של בגד
שבת כ"ח עיי"ש. ע"כ נר שויו"ט דהנר רק חלק
ממצות שויו"ט שייך לומר של שבת אבל חנוכה כל
מצותה רק הדלקת נרות צ"ל נר חנוכה להורות
דהנר הוא כל מצות חנוכה.
וכעין זה כ' בשע"ת בשם מח"ב, ובאמת פלא
דברמב"ם ה' חנוכה הזכיר י"ז פעמים נר חנוכה

לשם ג"ח צריך להיטיב משם וא"כ אינו די לכבות
ולהדליק, ע"כ כ' רש"י שדלק לנ"ח, אבל תוס' סברי
דאפי' דלק לצורך שבת ואפי' לדבר חול א"צ להסיר
משם השמן, וכן נראה מדברי טור ומחבר כאן, אבל
נראה נכון להסיר.

שם סעיף ג' — אבל אם הדליקה חרש
שוטה וקטן לא עשה כלום.

י"ל תלשון לא עשה כלום ולא אמר לא יצא
וי"ל דבא להשמיענו דל"ת דהשמן עכ"פ אסור
בהנאה לאסור להשתמש לאורה קמ"ל דלא עשה
כלום בזה, וא"כ השמן מותר בהנאה ג"כ כן י"ל,
אך י"ל דבס"ב היכי דלא הי' בשעת ברכה ^{אצורת התורה}
כשיעור דאיתא לא יצא אי נימא דשם אסור בהנאה
דרק לא יצא אבל בהנאה אסור אבל זה א"א כיון
דהשמן לא נחשב לנ"ח א"כ אמאי יאסר להשתמש
כנגדו ואי נימא דאולינן בתר מחשבתי דהוא הקצה
השמן למצות נ"ח, ע"כ אף דלא קיים המצוה מ"מ
בשביל מחשבתי נאסר א"כ גם גבי קטן נימא הכי
דהקטן יש לו מחשבה ניכרת מתוך מעשיו וכאן
שהדליק אצל הפתח ובפרט בברכה נראה דמקצה
השמן לנ"ח א"כ נימא ג"כ דאסור בהנאה ומ"ש ס"ב
מס"ג וגם לא יצא דס"א צ"ע אי אסור לשמש לאורו.
והרמב"ם כ' למעלה מכ' לא עשה כלום דלא
כגמ' שנא' פסולה אפשר דגם שם לא נאסר השמן
להרמב"ם, ובשו"ע סי' תרע"א ס"ו נקט למעלה מכ'
לא יצא אפשר דהשמן נאסר.

שם שער תשובה ס"ק א' — והעוקר
נ"ח ממקומה בתוך זמן הדלקה אפשר
שלא יצא י"ח שהרואה יאמר לצורכו הוא

ועיי' מג"א סי' רס"ג ס"ק כ"ג בשם יש"ש דאם
ב' המקומות ראויים להנחת נ"ח מותר לטלטל ממקום
למקום, אבל אח"כ הביא מג"א בשם האגודה דאסור
לטלטל ממקום למקום, עיי' מההש"ק.

שם — מאחר שאין הדלת קבועה וצ"ע
בזה.

עיי' טור סי' תר"פ דר"ש מצרפת עשה כן אפי'
בשבת ואין חולק א"כ פשוט אפי' לכתחלה מותר
בחול וכן הוא בשו"ע שם.